

הרעלת ניטרטים ברפת קיבוצית

מסיפורי חברים. שמע וערך ד"ר עמי נריה

החל משנות השישים, כדי להוזיל את ההוצאות על מזון ברפתות, החלו לתת לפרות עודפי ירקות, תפוחי אדמה, לְתֵת בירה ובהמשך גם מי גבינה. אלה הם המים שנותרים לאחר שהחלב התגבן, והם מכילים כמות נכבדה של חלבונים. כמובן שכדי להשתמש במי גבינה ברפת קיבוצית, יש לבנות בריכה לשמירת מי הגבינה, וצנרת להזרמתם לשקתות בסככות השונות.

מספר הרופא:

יום אחד קיבלתי הודעה על מקרה דחוף ברפת הקיבוץ. כשהגעתי, הראו לי מספר פרות שוכבות, אפשר לומר גוססות. בדיקה מהירה הצביעה בוודאות על הרעלת ניטרטים. זו הרעלה מוכרת אבל לא שכיחה, שהמקור העיקרי להרעלה זו הוא באכילת צמחים צברי ניטריטים וניטרטים. כאשר הפרות אוכלות מזון כזה, הניטרטים מגיעים לזרם הדם, מתקשרים להמוגלובין ויוצרים מטהמוגלובין שאינו יכול לקלוט חמצן וכתוצאה מכך הפרה מתה מחנק. קיים טיפול ספציפי להרעלה וזה הזרקה תוך ורידית של מטילן כחול, שכאשר מזריקים אותו למערכת הדם, יוצר קשר חזק עם הניטרטים ומשחרר את הקשר שלהם עם ההמוגלובין, שיכול מחדש לקלוט חמצן. הטיפול חייב להינתן מהר וזה לא עניין של שעות אלא הרבה פחות מכך.

אספתי את כל המטילן כחול שהיה ברשותי והתחלתי לטפל בחולות. בשלב זה היו כל הפרות הנגועות בסככה אחת (ברפת מספר לא קטן של סככות). תוך כדי טיפול ניסיתי לחשוב יחד עם הרפתנים, איך הגיעו הניטרטים לפרות. למרות שלא ראיתי כל מזון חשוד, ליתר ביטחון נתתי הוראה לסלק את האוכל מכל האבוסים ובכל הסככות. לאחר טיפול במספר פרות לא קטן, שכאמור כולן היו בסככה אחת, נראה היה שהשתלטנו על האירוע (אף פרה לא מתה). הרשנו לעצמנו לשתות כוס קפה, הצבנו צופים בכל הסככות לעקוב אחר הפרות, ואילו אני וצוות הרפתנים ניסינו למצוא את מקור ההרעלה. כל עוד לא ידענו מה המקור, חששתי מאד לבאות. עוד אנו מדברים, הגיע אחד הצופים והודיע שבסככה יותר מרוחקת שוכבות כמה פרות, ובתוך כמה רגעים התברר שיש פרות נגועות בכל הסככות, פרט לאחת.

המצב היה חמור ביותר. בקשתי מאחד הרפתנים שיתקשר עם רופאי "החקלאית" שעובדים באזורים השכנים ויבקש מהם להגיע בדחיפות לרפת ולהביא עימם את כל מלאי המטילן כחול שברשותם. תוך כדי עבודה בקשתי לדעת אם יש משהו שניתן לכל הרפת פרט לאותה סככה בה לא היו מקרים. התברר שההזנה זהה בכולן, ורק בדבר אחד היה הבדל. בסככה

שלא נפגעה לא קיבלו מי גבינה, היות ועדיין לא חיברו את הצנרת. למרות שזה נראה לי לחלוטין בלתי הגיוני שההרעלה נגרמה ע"י מי הגבינה, אבל, בגלל המצב החמור, נתתי הוראה לסגור את מערכת מי הגבינה, וליתר ביטחון אפילו את מערכת המים, ולרוקן את השקתות מכל מה שעדיין נותר בהן. הצופים הממונים על הסככות, היו מזעיקים אותי כאשר הייתה נופלת בסככה שלהם פרה, ואני הייתי מתרוצץ במכונית בין הסככות ומטפל בחולות. בינתיים הגיעו לעזרתי שני רופאים שכנים וכך יכולנו לחלק בינינו את העבודה.

האירוע התחיל קצת לפני הצהריים, ולקראת ערב לא הופיעו יותר מקרים חדשים. טיפלנו בעשרות אם לא למעלה ממאה ראש, ואם אני זוכר נכון, מתו חמש פרות ועגלות. לקראת ערב שלחתי את שני שכני הביתה בתודה, ואני נשארתי ברפת כדי להיות בטוח שלא מופיעים מקרים חדשים. כמו כן עדיין לא מצאנו את גורם ההרעלה, וכן היה עלי להחליט בעניין ההזנה ובעיקר בעניין המים (כרגע הכול היה סגור ולא ניתן שום מזון לפרות). עוד אנחנו דנים בנושא, נכנס לחדר אחד הרפתנים ובהתרגשות מסר לנו שזה עתה התקשרו מהחברה המובילה את מי הגבינה והודיעו שהבוקר נשלחה למשק במקום מכלית עם מי גבינה, **מכלית עם דשן!** כך הוזרמו לבריכת מי הגבינה כ- 30 אלף ליטר של דשן.

התעלומה למעשה נפתרה. נתתי הוראה לפתוח את מערכת המים וליתר ביטחון לתת לפרות למשך 24 שעות רק מזון יבש.

למחרת הייתה עוד תוספת לסיפור. עוד לפני שהספיקו לנקות את בריכת מי הגבינה והצנרת, הגיע לרפת בחמש בבוקר רפתן שלא היה מודע לאירועי היום הקודם, וכשראה שמערכת מי הגבינה סגורה, פתח אותה. עד שהתברר הדבר כבר זרמו מי גבינה לשתי סככות, והיו לנו שוב מספר מקרים, אבל זה היה כלום לעומת האירוע של אתמול.

לאחר התדיינות ממושכת קיבל המשק פיצויים על הנזק שנגרם לו.